

Föreningen Svenskbyborna

Nyhetsbrev vinter 2020

Hej!

Här kommer det ett nyhetsbrev fullt med information. Det är mycket som händer nu!

I maj ordnades en familjedag med ponnyridning, matlagning och släktforskning.

Under sommaren hölls Svenskbymuseet öppet av Heli Kurist, flerspråkig guide.

Högtidsdagen firades traditionsenligt med gudstjänst och årsmöte i Roma den första augusti.

90-årsjubileet blev en höjdare. Det firades på Visby Strand med 400 medlemmar.

Det har ordnats mycket trevliga höstträffar på Gotland och i Stockholm under hösten.

På torsdagsfiket träffas medlemmar på Gotland en gång i månaden.

Föreningen har gett ut en jubileumsbok och Jörgen Hedman har gett ut två böcker under året.

Kören har återuppstått under ledning av Annica Grönhagen och hade en fin konsert i december.

Studiecirklar har hållits i svenskbybornas mat-traditioner..

DNA-projektet närmar sig ett resultat. Uppsala universitet släpper resultaten till oss i slutet av februari. Så nu är det nära ett resultat, vi väntar med spänning!

Den 1 maj öppnar vårt svenskbymuseum i Gammalsvenskby.

Topoteket, bildarkivet är igång, häng med på en studiecirkel!

De nya hemsidan är nu igång, där du nu hittar allt som är på gång i föreningen.

Vi kommer skicka ett nyhetsbrev om året, i början av året., pga. av kraftigt ökade kostnader för att trycka och distribuera det.

Vill du ha koll på vad som händer och följa vad som händer i föreningen? Läs vår hemsida och gå med i Svenskbybornas Facebook grupp, där aktuella händelser ständigt kommer in.

Styrelsen

Dags att betala medlemsavgift!

Intresset för Svenskbyborna ökar och glädjande nog har medlemsantalet ökat 2019, tack vare er. Vi ber vi er fortsätta att värva fler medlemmar bland nära, kära och andra ni vet skulle vara intresserade.

Ju fler vi blir desto bättre för framtiden!

Årsavgiften är 150 kr per person, hemmavarande barn 50 kr dock högst 350 kr (familj boende på samma adress.)

Betalas till pg 187879-2 eller swisha till 123 225 22 86.

**KOM IHÅG NAMN OCH AKTUELL ADRESS!
Om skriv vad du betalar för !**

Skriv gärna in alla familjemedlemmar, så vi får rätt antal medlemmar i matrikeln.

Terese Annas Ljung tar salivprov av Gustaf Knutas i Gammalsvenskby i DNA-projektet.

KALENDARIUM

Fika på Svenskbymuseet

Sista torsdagen varje månad kl. 14-16.
27/2, 26/3, 30/4, 28/5
Svenskbygården i Roma. Birgitta Utas.

Körövning Svenskbykören

Sista onsdagen varje månad kl. 19.00
26/2, 25/3, 29/4, 27/5
Svenskbygården i Roma. Annica Grönhagen.

Studiecirkel om Topoteket

Fem tisdagar, start 18/2 i Svenskbygården
Vi arbetar med bildarkivet m Peter Knutas.
Anmälan till Peter Knutas 073-779 90 53.

16/3 Föreläsning om Gammalsvenskby

Sofia Hoas & Lars Thomsson. i Växjö.

April Vårstämning Svenskbygården

21 maj Familjedag på Svenskbygården

Se mer information på hemsidan.

21/6—16/8 Svenskbymuseet öppet

Svenskbymuseet är öppet ons-sön 13-16

1 augusti Högtidsdagen i Roma

10.00 Gudstjänst, c:a 13.30 årsmöte

24 oktober Höstträff på Gotland

6 december Svenskbyträff i Stockholm

I höst: Svenskbybornas mattraditioner

Studiecirkel, intresseanmälan till Anki Wallin på 070-7442017, ac.wallin@hotmail.com.

Det tillkommer fler aktiviteter och mer information efterhand på hemsidan.

Håll utkik på hemsidan och på Facebook!

Svenskundervisning i Svenskbyn

Föreningen har fått fortsatt ekonomiskt stöd med 70 000 kr från "Oscar Ekmans stiftelse" för att fortsätta med svenskundervisning i byn 2019.

Larissa Belei har undervisning två gånger i veckan. Det har också startat en grupp som träffas en gång i veckan för att fika och prata svenska med varandra.

I augusti kommer det en grupp barn från byn på besök, som planeras av ett gäng engagerade skåningar med Nils-Börje Nilsson i spetsen.

Till minne av Oskar Utas

Av Birgitta, Anneli och Karin Utas

Natten den 9 september fick pappa Oskar gå in i evigheten. Dottern Karin satt vid hans sida när han lugnt somnade.

På bilden, tagen maj 2017, sitter han utanför Guldrupe kyrka, socknen där han växte upp. Bilden visar också det han älskade så mycket, att åka runt på Gotland med fikakorgen och förr i tiden badkläderna. Hela vår uppväxt består av utflykter och det finns inte något ställe på ön som vi inte sett. Alla kyrkor besöktes. Jag och mamma provade akustiken och pappa tittade bakom altartavlan. Var det sandsten eller inte? Vem hade skrivit en hälsning där?

Men viktigast var ändå fikastunden med kardemum-mabullarna. Och om det var sommar blev det ett dopp i havet någonstans.

Byborna behöver fortsatt hjälp!

Byborna har det tungt i spåren av kriget i östra Ukraina och drabbas hårt av landets usla ekonomi. De har svårt att bekosta kolet som värmer husen och nödvändiga mediciner. Hjälpbehovet av hjälp är stort och byborna är oändligt tacksamma när de får hjälp.

Föreningen garanterar att pengarna kommer fram och de redovisas noggrant. Föreningens insamlingar har under året givit pengar till ålderdomshemmet, förskolan och enskilda behövande. Även 100 kr är till stor hjälp till någon i byn! Eller bli månadsgivare!

Sätt in pengar på pg 187879-2 eller föreningens swish 123 225 22 86.

Museifilial i Gammalsvenskby, Ukraina

av Peter Knutas

Det har sedan ett par år tillbaka pratats om att starta ett museum i byn.

Två av de viktigaste skälen, till varför det är så angeläget, är för det första att vi måste ha en plats där man kan få information som besökare. Tidigare hade de gamla gummorna det jobbet. Nu när många av dem är borta, så det krävs något annat som kan återberätta historien.

Det andra skälet är utbildning av de unga i byn eller för den delen, alla som är intresserade att lära sig mera om Gammalsvenskbyns historia. Väldigt viktigt att det finns en plats där de kan få läsa och få fakta sin bys egen unika historia, men den kan också fungera som en bygdegård för allehanda möten. Att mötas är oerhört viktigt för utveckling och genererar i sin tur nya sysslor i byn.

Redan nu har en grupp börjat träffas en kväll i veckan för att träna konversationssvenska. Inte så mycket grammatik utan framförallt komma loss och våga prata och hjälpa varandra. Detta för att bättre kunna ta hand om boende i hemmen men också att kunna ta emot besökare i museet.

Föreningen fick pengar beviljat från Maria Ekmans donationsfond för att producera en utställning och pengar har också skänkts till museiprojektet som gåva till brudparet, när Sofia Hoas och Lars Thomsson gifte sig i byn i somras.

Föreningen har sökt lokal och varit och tittat på några byggnader och för drygt ett år sen fastnade vi för huset snett emot kyrkan, den som delar tak med en av bykrogarna. Vi bad Sven Bjerlestam och Natasha Hautunseva att titta närmare på vilka som ägde byggnaden. Det visade sig att det fanns 92 ägare! Lokalen delades av kolchos-kvinnorna och användes tidigare som krog, samlingsplats och även lager. Finns ännu en gammal sovjetisk köttkyl i en av de bakre rummen.

Vi hjälps åt att scanna in arkivbilder hos Maria Malmas.

Det juridiska arbetet tog sin början och nästa problem blev att vid köpet hitta en överlåtelseform som fungerade.

Vår förening som är ideell kunde inte äga, ty den typen av förening saknas i Ukraina. Enklaste var att låta en privatperson äga lokalen men det gjorde det svårt av andra skäl. Lösningen uppenbarade sig under en middag med Carl Sturén, han hade tidigare visat intresse och ville gärna sponsra museet på något sätt. Så han sa rent frankt: "Jag köper det och när föreningen har fixat så de kan äga, skänker jag det."

Detta snabbade på processen oerhört. Carl som varit bosatt i Ukraina i dryga 25 år har permanent uppehållstillstånd och står som ägare sedan den 17/12 2019. Carl var tidigare ägare till Chumak en ketchup-fabrik som han och hans morbror Johan startade och drev fram till våren 2019. Nu driver Carl ett stort vindkraftsbolag och är även sen länge svensk konsul i södra Ukraina.

Så i skrivande stund förbereder jag texterna för översättning, det kommer bli texter på svenska, engelska och ukrainska. De två första är klara och nu väntar den ukrainska översättningen.

Vidare väntar jag på en offert från Carls byggherre som räknar på renoveringen av huset. Den planerade öppningen av museet är den 1 maj 2020. Så notera i era kalendrars och kom med på vernissage! Byn är väldigt vacker på våren och vi hoppas på invigning med den nya svenska ambassadören Tobias Thyberg.

Peter Knutas i sin roll som fotograf och filmare. I byn även på skoj kallad "Tarantino".

Fyra nya böcker om svenskbyborna!

Till 90-årsjubileet gav föreningen ut "Svenskbyborna 90 år i Sverige", med spännande artiklar. Redaktör var Peter Knutas.

Jörgen Hedman, vår egen svenskbyforskare, har varit otroligt aktiv och gav ut två böcker under 2019 och håller på med ytterligare en just nu.

Den första kom till 1 augusti "Historiska handlingar rörande Dagösvenskarna och Svenskbyborna 1228-1840" som är en historisk bok, med mycket dokumentation och fakta om Dagö.

Och till höstfesten släpptes "Svenskbybornas ödesår 1939-45—Gammalsvenskby under andra världskriget". En bok om som handlar om byn råkade befinna sig mitt i den stora kollisionen mellan två av tidens mest fruktade auktoritära ideologier; den stalinistiska kommunismen och Hitlertysklands nationalsocialism. Invånarna i Svenskbyn drabbades av utrensningar, inkallelser i arméer, en hårdhänt ockupation och deportationer.

Boken är baserad på utsagor av dem som själva var med och dessa vittnens röster väger tungt. Det är på tiden att alla kan ta del av deras berättelse.

Och inte nog med det, Jörgen håller just nu på med en ytterligare en längre artikel som behandlar Svenskbybornas överflyttning till Gotland 1929-31 och deras bosättning på ön. Kommer ut under 2020.

Böckerna går att beställa på vår nya hemsida www.svenskbyborna.se

Svenskbykören är igång igen!

Annica Grönhagen har tagit över som körledare. höstas skrev hon såhär:

-Svenskbybor utan en kör? Nej nej nej, otänkbart! Sången är och har varit vårt kitt som hållit oss samman - år 1782, 2019 och 2256...

Det är också genom musiken vi kan förenas med våra förfäder och bära vår historia till kommande generationer; vårt kitt som vi ska värna om.

Jag har genom åren fått många förfrågningar om att leda kören, men tiden har inte räckt till. När jag på 90-årsjubileet på Wisby Strand anmälde mig vid entrén, fick jag ett stort, glatt leende: "Jaaaa, det är ju du som ska leda kören nu!" Inspirerad och taggad pratade jag med flera nya som nu lovat fylla på med sina röster. Jaha, då sätter vi igång då!"

Vi hälsar Annica varmt välkommen. Den andra advent hade kören redan en stämningsfull konsert i Roma kyrka och fler ska det bli!

Vill du gå med i kören, kom till körövningarna sista onsdagen i varje månad!

Alexander Knutas—

Sveriges förste kurdiske flykting

På kyrkogården i Roma finns en oansenlig gravsten med namnet Alexander Knutas., även kallad kurdén, med en mycket spännande och tung historia.

Alexander , eller Sleman som han var döpt till, kom ifrån Tonstra i Kurdistan. Som 7-åring blev han och hans familj fördrivna från sin by och han förloerade sin familj i första världskrigets spår.

Efter ett par år med mycket svåra år och många bedrävelser hamnade han i Gammalsvenskby, som föräldralös ungdom.

Han adopterades av en familj i byn. Han följde således med familjen Knutas till Sverige 1929.

Det finns ett par artiklar skrivna om Alexander. Josef Erdem från Borlänge har forskat en del och gjort intervjuer för att ta reda på mer om Alexander Knutas liv.

Den önskar vi berätta för fler och därför kommer vi att sätta upp en informationsskylt om Alexander på kyrkogården.

Med ekonomisk hjälp från leader Gotland hoppas vi att under året, kunna göra ren både Alexanders och Kristoffer Hoas gravstenar samt få upp mer permanenta skyltar med relevant information.

Svenskbybornas 90-årsjubileum

av Christina Knutas

Svenskbybornas 90-årsjubileum ringdes in av den mäktiga klangen från klockorna i klockstapel. Kören under ledning av Yvonne Bogren, tågade in i den fullsatta Roma kyrka, där psalmsången ljöd stark och välkomnande.

Staffan Beijer ledde gudstjänsten med hjälp av förre biskopen Sven Bernard Fast och Fred Kristing. Berit Tivell var som vanligt vår kantor. I predikan talade biskop Sven Bernhard bl.a. om ett möte i Sankt Petersburg, där han blev påmind om, att det fanns en församling i Gammalsvenskby i södra Ukraina. Dit han också reste och blev fascinerad av den delvis svensktalande byn.

Hela gudstjänsten med psalmsången, prästernas ord, åminnelsen över de avlidna under året och den välbesökta nattvarden, ger en varm och innerlig gemenskap. Då kan man förstå, att svenskbyborna, ändå sedan Dagö, alltid har hållit ihop och har behov av den speciella gemenskapen. Det blir så tydligt under en sådan här underbar gudstjänst. Vi avslutade med att tillsammans sjunga Vänta efter Herren och Signe och bevara.

På kyrktrappan fortsätter gemenskapen med att alla hälsar på alla. Många har inte setts sen förra 1:a augusti.

Vi brukar prata om "Svenskbyväder" 1:a augusti, alltså varmt och soligt, men i år stämde det inte alls. Trots det, dukade många upp sin picknickkorg i svenskbygårdens park. En hel del gick i år till bygdegården, där det fanns smörgås och kaffe. Tack till Heli Kurist och Ing-Marie Havklint med dottern Clara, som åtog sig detta!

Årsmötet leddes av Bertil Klintbom. Föreningens ordförande inledde mötet med en tyst minut, då för kassören Mats Wilson som avled under mandatperioden.

Sofia Hoas omvaldes som ordförande, Irene Annas och Maria Kotz valdes in som ordinarie ledamöter. Som suppleanter valdes Mona Löfström, Simon Jakobsson och Mats Engström., vilket då blev en utökning med en suppleant. Susanne Nilsson avsåg sig sitt uppdrag och avtackades. Hon har varit en pärla och skött om gården på ett föredömligt sätt!

Vi välkomnade gäster från Kanada, Sven Josefsson, också han 90 år med dottern Karen. Från Ukraina tog Sven Bjerlestam med sig en hel orkester. Dessutom ett tiotal som tagit flyget hit från Gammalsvenskby. Sven Bjerlestam informerade om läget i byn, alltid lika intressant att få en uppdatering.

På kvällen innan föreläste Jörgen Hedman i Roma bygdegård om "Gammalsvenskby under andra världskriget 1939-1945. Peter Knutas presenterade den nya jubileumsboken "90 år i Sverige".

På fredagskvällen var det stor fest på Visby Strand med 3-rätters middag och underhållning. Jubileumskören sjöng vackert några sånger! Den ukrainska orkestern spelade upp medan folk minglade innan middagen. Lars Thomsson var konferencier och ledde kvällen.

Den nybildade jubileumskören sjöng också för oss. Yvonne Bogren och Malin Martis, har övat intensivt sista månaderna. Med bravur.

Många tack delades ut, till trojänare som Sven Bjerlestam, Jörgen Hedman och Staffan Beijer. Även styrelsen och dess kommittéer tackades för sitt arbete.

De båda 90-åringarna, Gunnar Annas och Sven Josefsson intervjuades. De som kom senare till Sverige fick också berätta om sina levnadsöden.

Kvällen avslutades med dans till Zaezars orkester, där flera bandmedlemmar är svenskbybor.

Se, det var en fest, som man sent ska glömma!

Åk till invigning av Svenskbybornas Museum i Gammalsvenskby!

Den 1 maj är det verninvgning av Föreningens svenskbymuseum i Gammalsvenskby. Vill du följa med hjälper vi till med det praktiska kring boende och resor på plats.

Gammalsvenskby ligger i södra Ukraina, längs Dnjepr. Det ukrainska namnet är Zmijivka. Det bor idag c:a 2400 byn.

Det behövs inget visum, bara pass. Du bokar själv din resa.

Närmaste flygplats är Kherson, 8 mil från byn. Det går flera flighter från Stockholm (Arlanda eller Skavsta) /Köpenhamn via Kiev (Ukrainan airlines) eller Istanbul (Turkish airlines). Vi hjälper till med att samordna transfer mellan Kherson och byn till självkostnadspris.

Ett tips är att stanna i någon av storstäderna på väg dit eller hem, Kiev är spännande och prisvärt. Det går också att köra ner eller åka tåg ner genom Tyskland eller Polen. En härlig upplevelse och tar lite tid.

Kriget i Östra Ukraina, 70 mil från byn, pågår lågintensivt. UD rekommenderar inte resor till det östra området (Lugansk & Donetsk), men anser sedan 2015 att det säkert att åka till Kherson oblast, där byn ligger. Vaccin för hepatit A är rekommenderat.

Det är en fantastisk och unik upplevelse att bo hemma hos familjer i byn. Standarden är enkel i byn, ofta fina utedass och begränsat med rinnande vatten. Värskapet och maten är fantastisk. Det kostar 50 dollar per natt och person och är då helpension. Vi hjälper till med samordning och placering i lämplig familj. Föredrar du hotell finns Trubetskogo ett par mil från byn. Boka på booking.com.

I maj är det försommar och ofta varmt i byn, 20-25 grader.

Den lokala valutan är ukrainska Hrivna. Den är enklast att ta ut i bankomat på flygplatsen eller i en stad. Kort fungerar i städer. Det finns två mindre butiker i byn, där det finns vatten, chips, öl, mat, glass och godis att köpa. Mobiltäckningen är bra, men det är oftast mycket dyrt att ringa. Wi-fi finns ej.

Ficklampa är bra att ha med, eller ännu hellre pannlampa ☐

Ungefärligt program:

Fredagen den 1 maj: Vernissage med efterföljande fest.

Lördagen den 2 maj: Bussutflykt till platsen för Nysvenskby, grannbyn Krasno Majak kloster m.m.

Söndag: Vandring i byn

Mer information kommer till de som anmäler sig!

Anmälan till Sofia Hoas, sofia.hoas@gotland.se.

För frågor ring Peter Knutas 073-779 90 53.

Bröllop Gammalsvenskby

Sofia Hoas och Lars Thomsson vigdes i Gammalsvenskby den 16 augusti 2019.

Båda är svenskbyättlingar.

Sofia och Lars träffades genom sina engagemang i byn. Sofia som ordförande för Föreningen Svenskbyborna och Lars genom sitt uppdrag för region Gotland som är vänort med byn.

Tillsammans initierade de utvecklings- och demokratiprojektet, finansierat av ICLD, i Gammalsvenskby.

Därför var det naturligt att knyta band vid Dnjeprs strand. De ankom med båt och vigdes av Staffan Beijer. Musiken var både svensk skönsång och ukrainsk musik.

Efteråt bjöds det på stor fest på marknadsplatsen med 130 vänner från Sverige såväl som Svenskbyn.

Istället för bröllopspresenter önskade brudparet sig pengagåvor till det blivande svenskbymuseet i byn.

Topoteket

Peter Knutas

Topoteket rullar på i det tysta, har varit lite på sparlåga, då museiplanerna tagit tid med resor etc.

Jag började scanna in passbilder i höstas och har lite kvar, men tanken är att alla skall vara uppe till sommaren.

Den nya hemsidan kunde inte husera passbilderna pga. nåt tekniskt, men blir bra att ha dem på Topoteket istället. För det fina med Topoteket är bl.a. att man kan tanka hem jpeg-bilder i god kvalitet, så man skriva ut bilder på papper och bilderna är också sökbara.

Maria Siglaet på fruktolschösen i Schlangendorf 1951

För att få lite mer fart på Topoteket startar vi en digital arkiv kurs nu i februari och min förhoppning är att deltagarna i kursen kan bli stommen i en ny arkivkommitté.

Bröllopfesten på marknadsplatsa. Maria Malmas bidrog som alltid till en fantastisk stämning. med sina kluriga påhitt.

Minnesruna över Emma Utas

Av Karl-Erik Tysk

En av de sista två ursprungligen svenskspråkiga kvinnorna i Gammalsvenskby, Emma Utas, avled i februari 2020. Hon var född 1932 och skulle den 1 mars ha fyllt 88 år.

Hon var syster till den förra året avlidna Elsa Kozenko. Fadern dog redan 1937, men modern levde ända till 1982 och blev 82 år.

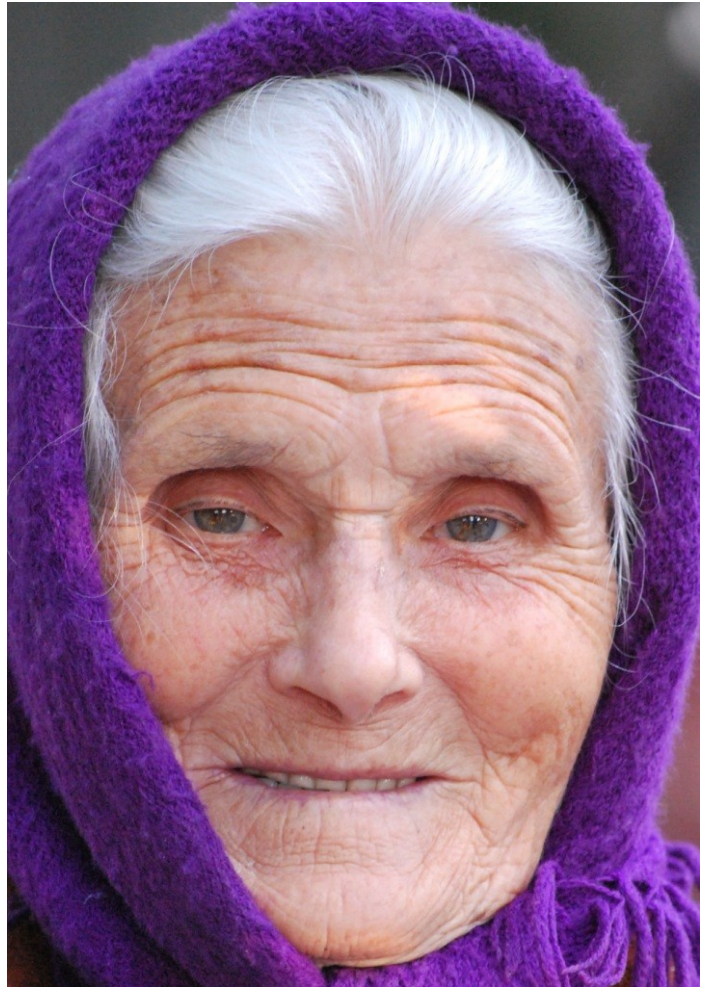
Emma föddes sedan familjen återvänt till Ukraina från Sverige. Hon talade en god svenska, men hon beklagade ibland att hon inte kunde skriva på det språket. Hon hade dock samtidigt lika lätt om inte lättare att föra ett samtal på tyska.

Hela livet förblev hon ogift, något som hon ibland kunde skämta om med den särskilda humor som var hennes och som gjorde att hon gärna visade sitt vackra, milda och finstämda leende. Hon bodde under lång tid tillsammans med sin bror Johannes och dennes familj.

Emma hade en förmåga, som kanske inte tillhört svenskbybornas främsta egenskaper, att kunna hålla sin tunga i styr. Hon var inte den som öppnade munnen i onödan, och när hon gjorde det, var det något meningsfullt hon hade att säga. Jag har aldrig hört henne yttra något verkligt ont om någon annan människa. Oftast är det en sanning med stor modifikation, när man framhåller det om en människa. När det gällde Emma var det sant.

Hennes stillsamhet stod i kontrast till systemens livfullhet. Emma hade en grundmurad evangelisk-luthersk tro som gjorde henne, inte bara av det yttre att döma, till en av de allra frommaste i byn.

Man kunde tydligt märka att tron satt djupt spår. Det var framför allt hennes mor som förmedlat denna tro till sina barn. Av henne hade hon lärt sig Fader vår och trosbekännelsen. Hon talade ofta om sin egen relation till den käre himmelske Fadern, vars barn vi alltid kan vara.

”Härifrån kan vi inte vänta något, bara från himlen”

kunde man ofta höra henne säga. Det verkade göra henne märkligt förnöjsam mitt i ett inte alltid så lätt liv.

För Emma blev det något stort och genomgripande, när hon 1992 fick vara med om julmässan i den återöppnade tyska kyrkan. Sedan blev hon en trogen och ödmjuk gudstjänstdeltagare, så länge som hon överhuvudtaget orkade. Det hände att hon var bortrest, men då skyndade hon sig hem till kyrkan i Schlangendorf. Hon deltog också med liv och lust i psalmsången och i den damkör som inte så sällan framträdde.

På slutet önskade hon inget hellre än att få komma hem till sin Fader, alldeles särskilt sedan systemen fått gå den vägen. Vi kommer att minnas henne som en förebild i tron.